

Kontaktperson
Miljöavdelningen
Naturskyddsenheten
Gunilla Davidsson Lundh
010 - 224 10 10 (vxl)
skane@lansstyrelsen.se

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Vittskövle sandmark i Kristianstad kommun

Länsstyrelsens förslag till beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen det område som anges med kraftig svart punktstreckad linje på bifogad karta, Bilaga 1, som naturreservat. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Naturreservatets gränser ska märkas ut i fält enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

För att trygga syftet med naturreservatet ska de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Med stöd av 3§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, Bilaga 2.

Reservatets gräns är markerad med svart linje.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Vittskövle sandmark
Kommun	Kristianstad
Natura 2000 ID	SE0420236
DOS-ID ¹	1116863
Gränser	Området begränsas av mitten av svart punktstreckad linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Fastighet	Vittskövle 21:9
Markägarkategori	Staten
Läge	Direkt öster om Vittskövle tätort
Koordinat centralpunkt	E: 447158/447930 N: 6190516/6190976 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region	Skånes sediment- och horstområde, nr 7.
Typindelning enligt vattendirektivet:	Limnisk ekoregion 5 Södra Sverige, Skåne, Blekinges kust och del av Öland
Vattenförekost (HID)²:	MS_CD: WA74850803, VISS EU_CD: SE619112-139242 Vittskövleån
Inskrivna nyttjanderätter	Se bilaga 3
Areal	7,9 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att vårda, bevara och restaurera värdefulla naturmiljöer och dess ekosystem. Områdets naturmiljöer domineras av sandiga marker bestående av öppen kalkgräsmark som hävdas med bete, en inlandssanddyn samt ett mindre vattendrag. De ingående naturmiljöerna och dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och vid behov restaureras. Gynnsamt bevarandetilstånd ska upprätthållas för i området förekommande arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv såväl som för nationellt fridlysta och rödlistade arter. De prioriterade bevarandevärdena är de som är knutna till sandig kalkrik mark med naturtyperna kalkgräsmark och sandstäpp.

Syftet uppnås genom att:

- restaurering för att gynna utveckling av naturtypen sandstäpp där så är möjligt och förutsättningar finns,
- betesmarker hävdas med naturvårdsinriktad beteshävd, företrädesvis med nötkreatur,

¹ ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur.

² Enligt VISS, Vatteninformationssystem Sverige

- schakta och/eller gräva fram sandblottor,
- beteshävd införs på den ohävdade gräsmarken på och i anslutning till sanddrivan så att sandmarksvärden gynnas och igenväxning förhindras,
- träd och buskar avverkas/röjs bort fortlöpande för att förhindra igenväxning i värdefulla sandmarksmiljöer inom hela området,
- områdets hydrologi och vattendragets ekologiska status bevaras,
- nödvändiga åtgärder vidtas för att bevara och stärka livsmiljöer för fridlysta eller rödlistade arter samt särskilt skyddsvärda arter som är knutna till livsmiljöer som ingår i EU:s habitatdirektiv,

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. avverka levande eller döda träd och buskar eller föra bort död ved,
2. vidta åtgärd som förändrar områdets topografi eller landskapets allmänna karaktär, ytförhållanden eller hydrologi såsom att bedriva täkt, gräva, spränga, borra, schakta, dika, tippa, plöja, markbearbeta, fylla ut eller dränera,
3. uppföra byggnad, eller annan anläggning, såsom exempelvis mast, torn eller vindkraftverk,
4. anlägga väg eller dra fram mark- eller luftledningar,
5. använda kemiska bekämpningsmedel, stödutfodra eller tillföra växtnäringsämnen, kalk eller jordförbättringsmedel,
6. avmaska betesdjur på betesmarker eller släppa avmaskade betesdjur på bete tidigare än 14 dagar efter avmaskning samt att använda långtidsverkande preparat,
7. hålla djur på bete under tiden 1 december – 30 april,
8. hålla får på bete,
9. så eller plantera växter eller att sätta ut djur,
10. utfodra vilt eller anlägga vilthägn.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av och upplysning om naturreservatet,
2. anläggning av nya sandblottor, markomrörning och underhåll av sandstäpp och sandblottor kontinuerligt inom hela området,
3. skötsel och restaurering av betesmark innefattande betesdrift, betesputsning, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar, slåtter, betesputsning, röjning, avverkning och bortforsling av träd och buskar,
4. omföring av ohävdad gräsmark på sanddrivan till ogödslad betesmark,
5. avverkning och bortforsling av sly, träd och buskar inom de delar som inte ingår i betesfållan,
6. inplantering eller insådd av inhemska arter av lokala provenienser som är knutna till biotoperna i naturreservatet,
7. åtgärder för att bevara och utveckla hydrologi och ekologisk status i vattendraget,
8. utförande och underhåll av anordningar för allmänhetens tillgänglighet,
9. uppföljning av områdets bevarandemål, skötsel och miljöövervakning inom hela naturreservatet,
10. åtgärder med syfte att motverka skador som orsakas av vilt, främmande och/eller invasiva arter, fisk eller kräftor inom hela naturreservatet,

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas samt ordningen i övrigt inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. gräva, borra, måla eller på annat sätt skada mark, sten, eller naturföremål,
2. elda/grilla,
3. gräva upp växter eller samla in frön,
4. uppföra någon form av anläggning.

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:

5. fånga insekter, spindlar, snäckor eller andra ryggradslösa djur annat än genom håvning, handplockning eller annan selektiv metod som inte förstör djurets livsmiljö, med efterföljande återutsättning inom naturreservatet. Kravet på återutsättning gäller inte enstaka beläggsexemplar (av svårbestämda arter) av varje art under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna.

Undantag från föreskrifter

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för:

- förvaltaren, eller den som Länsstyrelsen utser, att utföra de åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel och som framgår av föreskrifter B1-10.
- tillsyn i samband med förvaltarens skötsel av området,
- underhållsrensning av lagakraftvunna dikningsföretag eller lagliga diken. Inför utförande av arbetet ska naturreservatets förvaltare informeras om åtgärden.
- drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av vid tidpunkten för detta beslut befintliga vägar, dikningsföretag, ledningar och anläggningar tillhörande staten, kommunen, el-, energi- och teledistributör eller markägare. Inför utförande av arbetet ska naturreservatets förvaltare informeras om åtgärden. Vid akuta underhållsåtgärder kan förvaltaren informeras i efterhand, dock senast inom tre arbetsdagar från det att arbetet har inletts.

Från reservatsföreskrifterna gäller följande undantag;

A1 beträffande avverkning och bortförsel av igenväxningsvegetation på betesmarker samt vid röjning av skjutgator för jakt efter förvaltarens skriftliga godkännande.

A3 gäller ej för mobila jakttorn.

A5 undantag gäller för övergångsutfodring av betesdjur i maximalt två veckor vid betessläpp och installning. Lämpliga utfodringsplatser ska överenskommas med naturreservatets förvaltare.

A6 gäller ej vid behandling av parasitangrepp som konstateras under pågående betessäsong om korttidsverkande preparat används.

A8 gäller ej hållande av får i restaureringssyfte under enstaka betessäsonger efter samråd med reservatsförvaltaren.

A10 undantag gäller för åtling, t ex med foderautomat. Omfattning och plats för åtling ska överenskommas med naturreservatets förvaltare.

Föreskrifterna gäller ej tjänstemän från Länsstyrelsen i samband med tillsyns- och förvaltningsuppdrag.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Inom området ska nödvändiga åtgärder vidtas för att uppnå syftet med naturreservatet. Syftet ska även uppnås genom att utvärdera och anpassa skötseln i överensstämmelse med ny kunskap om biologiska värden.

Upplysningar

Länsstyrelsen vill upplysa om att föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken gäller även om beslutet överklagas. Dessutom gäller andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna för området, exempelvis:

- 7 kap. 28a-b §§ miljöbalken med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område.
- Fridlysningsbestämmelserna som säger att alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa svamp-, växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen.
- 7 kap. miljöbalken med bestämmelser om områden som omfattas av biotopskydd (11 §) eller strandskydd (13–18 §§).
- 7 kap. 1 § miljöbalken. Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den.
- Anmälningssplikten enligt 12 kap. 6§ miljöbalken för verksamheter eller åtgärder som väsentligen kan komma att ändra naturmiljön gäller även om de inte är förbjudna enligt reservatets föreskrifter.
- 11 kap. 9a § miljöbalken med krav på anmälan till Länsstyrelsen vid åtgärder i vatten. Detta kan t.ex. vara grävning, fyllning eller dämning eller utförande av anläggningar i ett vattenområde som t.ex. bryggor och trummor.
- 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950) med bestämmelser om skydd för fornlämningar m.m..
- Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng.

- 15 kap. 31 § miljöbalken om förbud mot nedskräpning.
- Lokala, kommunala ordningsföreskrifter.
- Transportstyrelsens bestämmelser för civil luftfart, t ex:
 - deras föreskrifter om flygning med flygskärm (LFS 2007:44 med tillhörande ändringar). Enligt LFS 2007:44 gäller bland annat att flygskärm inte får manövreras på ett vårdslöst eller hänsynslöst sätt så att andras liv eller egendom utsätts för fara eller så att människor eller djur skräms eller störs (21 §),
 - deras föreskrifter om obemannade luftfartyg (drönare) TSFS 2017:110. Dessa föreskrifter reglerar bl a det obemannade luftfartygets avstånd till människor och djur för att ingen eller inget ska komma till skada och säger även att de kategorier av obemannade luftfartyg som endast får flygas inom synhåll från operatören inte får flygas på en högre höjd än 120 m över mark- eller vattenytan i okontrollerat luftrum.

Allemansrätten

Allemansrätten har stor betydelse för våra möjligheter att vistas i naturen, den ger oss alla möjligheten att tillfälligt och hänsynsfullt vara i naturen. Även organisationer och turistföretag kan dra nytta av allemansrätten i sin verksamhet även om allemansrätten i grunden gäller för enskilda individer. Samtidigt medför allemansrätten också skyldigheter att inte förstöra något eller störa markägaren eller andra som är ute i naturen. Större grupper bör samråda med markägaren. Inom naturreservat kan delar av allemansrätten vara begränsad genom reservatsföreskrifter.

Vid aktiviteter som inte förbjuds av reservatsföreskrifterna och som kan medföra en väsentlig skada på naturmiljön, såsom markslitage eller påverkan på djurlivet vid t ex större tävlingar, friluftsarrangemang mm. ska anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken ske med Länsstyrelsen.

Beskrivning av området

Landskap och geovetenskapliga bevarandevärden

Området är beläget direkt öster om Vittskövle by och utgörs till största delen av sandiga marker bestående av betesmark, ohävdad gräsmark samt en markant inlandssanddyn. Betesmarken inom naturreservatet utgörs av en mindre del av en större betesmarksfälla. Den markanta sanddynen kallas för Vittskövle driva eller Stora Sandrivan och delar av denna ingår i naturreservatet. Sanddynen har uppkommit i ett öppet landskap på 1600- och 1700-talet på grund av omfattande sand- och jordflykt. En kortare sträcka av den delvis rätade Vittskövleån rinner genom området. Områdets berggrund består av kalk- och sandsten och jordarten

domineras av sand. Det omgivande landskapet domineras av ett rationellt brukat jordbruks- och skogslandskap.

Markanvändning och kulturhistoriska bevarandevärden

I äldre tider utgjordes området av öppna marker som låg inom Vittskövle bys södra och norra fäladsmarker. I det hårt utnyttjande landskapet som rådde på 1700-talet förekom det omfattande sanddrift. För att dämpa problemen med sandflykt planterades tall. Detta noterade Linné under sin skånska resa 1749. Den stora sanddriva som finns här har troligtvis uppkommit i en hägnad som fångade upp den flygande sanden. Planteringen av tall ökade under 1800- och början av 1900-talet och satte en ännu större prägel på landskapet omkring Vittskövle.

Den västra delen av naturreservatet hävdas fortfarande med bete och utgörs av en öppen betesmark med ett hävdgynnad fältskikt. Övriga delar utgörs av ohävdad gräsmark i anslutning till och på själva drivan. Delar av drivan har i dagsläget mer skoglig karaktär med rik förekomst av tall.

Biologiska bevarandevärden

Området domineras av sandiga marker med kalkinslag och är en del av Natura 2000-området Vittskövle driva. Det är endast delar av sanddrivan som ingår i naturreservatet, den del som går i öst-västlig riktning. Vittskövle sanddriva är en klassisk botanisk lokal med sin förekomst av den ovanliga arten sandvedel (EN) på den del av drivan som ligger utanför naturreservatet. I Norden förekommer sandvedel endast i östra Skåne och vid Vittskövle driva är den känd sedan 1749 då Linné fann arten i Sverige för första gången. Överlag anses sandiga marker vara bland de artrikaste biotoperna i Skåne och hyser ofta en värdefull flora, funga och ett rikt insektsliv.

Delar av sanddrivan som ingår i naturreservatet hyser en förhållandevis rik sandmarksflora och på den del som ligger utanför reservatet finns små partier med naturtypen sandstäpp (6121). Exempel på arter som finns på sanddynen i sin helhet är, förutom sandvedel (EN), stor sandlilja (EN), tofsäxing (EN) och sandnejlika (VU). Drivan är delvis igenväxt och trädbeklädd med inslag av äldre grova träd av tall. Det förekommer även partier med ung tall av mer skoglig karaktär på norra sidan av drivan. Den västra delen av naturreservatet utgörs av en betesmark med naturtypen kalkgräsmark (6210) och det bedöms även som sannolikt att det kan finnas små fragment av igenväxt sandstäpp. I fältskiktet finner man arter såsom fältsippa, axveronika (NT) och fältvädd. Vittskövleån, även kallad Forsakarsbäcken, som har sina källor från Linderödsåsen, rinner genom naturreservatet. Ån är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten.

Friluftsliv och tillgänglighet

Den västra delen av området, som utgörs av en öppen betesmark, ligger i direkt anslutning till Vittskövle samhälle och i nära anslutning till idrottsplatsen. Betesmarken i sin helhet nyttjas framförallt av närboende för promenader. Den östra delen med sanddrivan är inte lika tillgänglig och nyttjas därmed inte i samma omfattning för promenader. Då sanddrivan är en klassisk botanisk lokal, med sin förekomst av sandvedel, besöks den framförallt av den botaniskt intresserade allmänheten. Naturreservatet bedöms därför inte ha någon större betydelse som ett rekreations- eller friluftsområden men är förstås ett viktigt närnaturområde för Vittskövle samhälle.

Skälen för beslutet

Området domineras av sandiga marker med kalkinslag och är en del av Natura 2000-området Vittskövle driva. Sandiga marker och då särskilt naturtypen sandstäpp är en viktig livsmiljö för bland annat insekter, svampar och kärlväxter. Naturtypen sandstäpp är prioriterad både nationellt och inom EU. Flera av arterna i sandiga marker kräver öppna solbelysta sandytor med blottlagd sand och ett rikt fältskikt i olika successionsstadier och är därmed beroende av olika störningar i markskiktet. När sanden blir alltför överväxt av mossor och igenväxt av buskar och träd försvinner de värdefulla livsmiljöerna och därmed arterna. Markerna behöver således skötas med naturvårdsinriktade åtgärder med syfte att bibehålla och utveckla förekommande naturtyper och arter. Delar av området är ohävdad och under igenväxning men det finns en stor potential att utveckla sandmarksvärdena genom olika skötsel- och restaureringsåtgärder.

För att naturvärdena ska bestå och utvecklas är det viktigt att områdets betesmark sköts med naturvårdsinriktad beteshävd och att sanddrivans restaureras. Genom att området skyddas som naturreservat kan området skötas och restaureras med fokus på att gynna de förekommande naturtyperna och arterna.

Länsstyrelsens bedömning

Vittskövle driva utgör ett viktigt område på landskapsnivå, som grön infrastruktur, då det ligger i nära anslutning till utpekade trakter för arter som är knutna till sandiga marker (Åhus, Everöd och Degeberga) och fungerar som ett viktigt spridningsstråk för sandmarksarter. Området ligger dessutom i en värdestrukt för gräsmarker. Skyddet bidrar till att uppnå miljömålen "Ett rikt växt- och djurliv" och "Ett rikt odlingslandskap".

Området är av kommunalt, regionalt och nationellt intresse att bevara och omfattas både av kommunalt (klass 1) och regionalt naturvårdprogram/plan. Området är även av riksintresse för naturvård och Vittskövleån är utpekad som nationellt särskilt

värdefullt vatten. Betesmarken i västra delen finns med i Ängs- och betesmarksinventeringen.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser. På grund av bristfälliga uppgifter i markanvändningskartan till kommunens översiktsplan framgår det dock inte vilken markanvändning som planeras inom området.

Länsstyrelsens bedömning är att området bör avsättas som naturreservat av ovan redovisade skäl med syfte att långsiktigt bevara biologisk mångfald, att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer samt för att skydda och återställa värdefulla naturmiljöer för skyddsvärda arter.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har tagit del av inkomna yttranden och finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen, i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken, att det för att skydda och vårda de värden som beskrivits ovan finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, att besluta om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa en skötselplan.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen har genomfört en konsekvensutredning av ordningsföreskrifterna i enlighet med 4§ Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Länsstyrelsen gör bedömningen att ordningsföreskrifterna innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna är inte av sådan omfattning att de innebär allvarligt försvårande av allmänhetens möjligheter att utnyttja området.

Ekosystemtjänstbedömning

Länsstyrelsen har gjort en bedömning av vilka effekter inrättande naturreservatet har på olika ekosystemtjänster och har kommit fram till att det inverkar positivt på flertalet ekosystemtjänster, se tabell nedan.³ Bedömningen är att påverkan på ekosystemtjänsterna sammantaget stärker motiven för inrättande av naturreservatet.

³ Enligt Naturvårdsverkets förslag på ekosystemtjänster inom olika naturtyper
<http://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/skyddade-omraden/process-naturreservat/beslut/beslut-om-bildande-naturreservat.pdf>

Kategori	Ekosystemtjänst	Inverkan
Försörjande	Genetiska resurser hos vilda arter	Positiv
	Jakt, bärplockning och annan vild föda	Positiv
	Virke och fibrer	Negativ
	Bioenergi från skog	Negativ
Reglerande och upprätthållande	Träd och skogars reglering av mikroklimat, temperatur och luftfuktighet	Positiv
	Livsmiljöer som t.ex. lek- och spelplatser, boplatser och rastplatser för fåglar och fiskar.	Positiv
	Kolbindning utförd av växter	Positiv
	Upprätthållande av markens struktur	Positiv
	Biologisk kontroll av skadegörare (inklusive invasiva arter)	
Kulturella	Naturarv, exempelvis bevarandet av naturens värden för framtida generationer.	Positiv
	Icke organiserat friluftsliv	Positiv
	Resurs för forskning	Positiv
Stödjande	Biologisk mångfald inkl. bevarande av genpool, habitat och hotade arter	Positiv
	Ekologiska samspel t.ex. näringsvävares dynamik, interaktioner mellan trofiska nivåer, evolutionära processer	Positiv

Ärendets handläggning

Länsstyrelsens ambition var att bilda ett naturreservat av hela Natura 2000-området Vittskövle driva men eftersom berörd fastighetsägare inte var intresserad av detta kommer naturreservatet endast att omfatta fastigheten Vittskövle 21:9 som ägs av Naturvårdsverket. Denna fastighet förvärvades av Naturvårdsverket för naturvårdsändamål under 2014 genom markbyte med Lunds stifts prästlönetillgångar (ESAB-paketet). I regeringens beslut om markbyte den 26 juni 2014 står att syftet med transaktionen är att byta till sig mark som ska ingå i blivande eller utvidgade naturreservat i Skåne län.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska en skötselplan ingå i varje beslut om bildade av ett naturreservat. Skötselplanen utgör Bilaga 3 till detta beslut.

Förvaltning

Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet. Förvaltningen ska ske med insyn, delaktighet och i nära samråd med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas till Regeringen, Miljödepartementet, se Bilaga 5.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidning. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse var införd i ortstidning.

Underskrifter

Detta beslut har fattats av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även deltagit t.f miljödirektör Kristian Wennberg, naturvårdsdirektör Cecilia Backe, länsassessor Johan Åsberg och naturvårdshandläggare Gunilla Davidsson Lundh, föredragande.

Detta beslut har bekräftats digitalt och har därför inga namnunderskrifter.

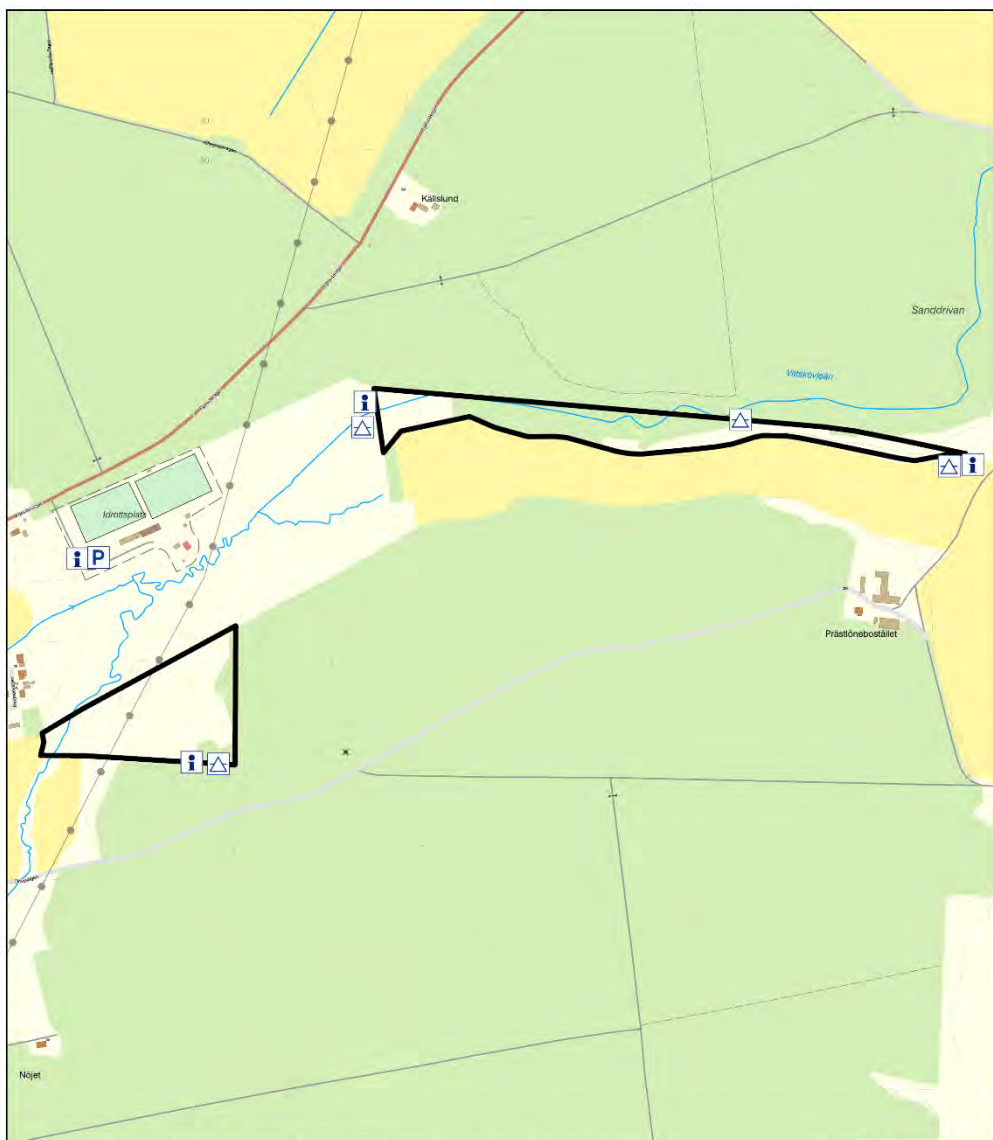
Ola Melin

Gunilla Davidsson Lundh

Bilagor

1. Karta med naturreservatets avgränsning
2. Förslag till skötselplan
3. Förteckning över fastigheter
4. Remissammanställning
5. Hur man överklagar
6. Sändlista

Använd Länsstyrelsens e-tjänst för komplettering av eller yttrande i ärenden. Klicka [här](#) för att komma till e-tjänsten.

Bilaga 1. Naturreservatets gräns och anläggningar
Naturreservatet Vittskövle sandmark, Kristianstad kommun

Länsstyrelsen
Skåne

Naturreservatets gräns

P-plats

Informationsskylt

Förslag på stängselgenomgång

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till beslut för
naturreservatet Vittskövle sandmark
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-43349-2021 1290-272

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Skåne

BILAGA 2

Skötselplan för naturreservatet Vittskövle sandmark Kristianstad kommun

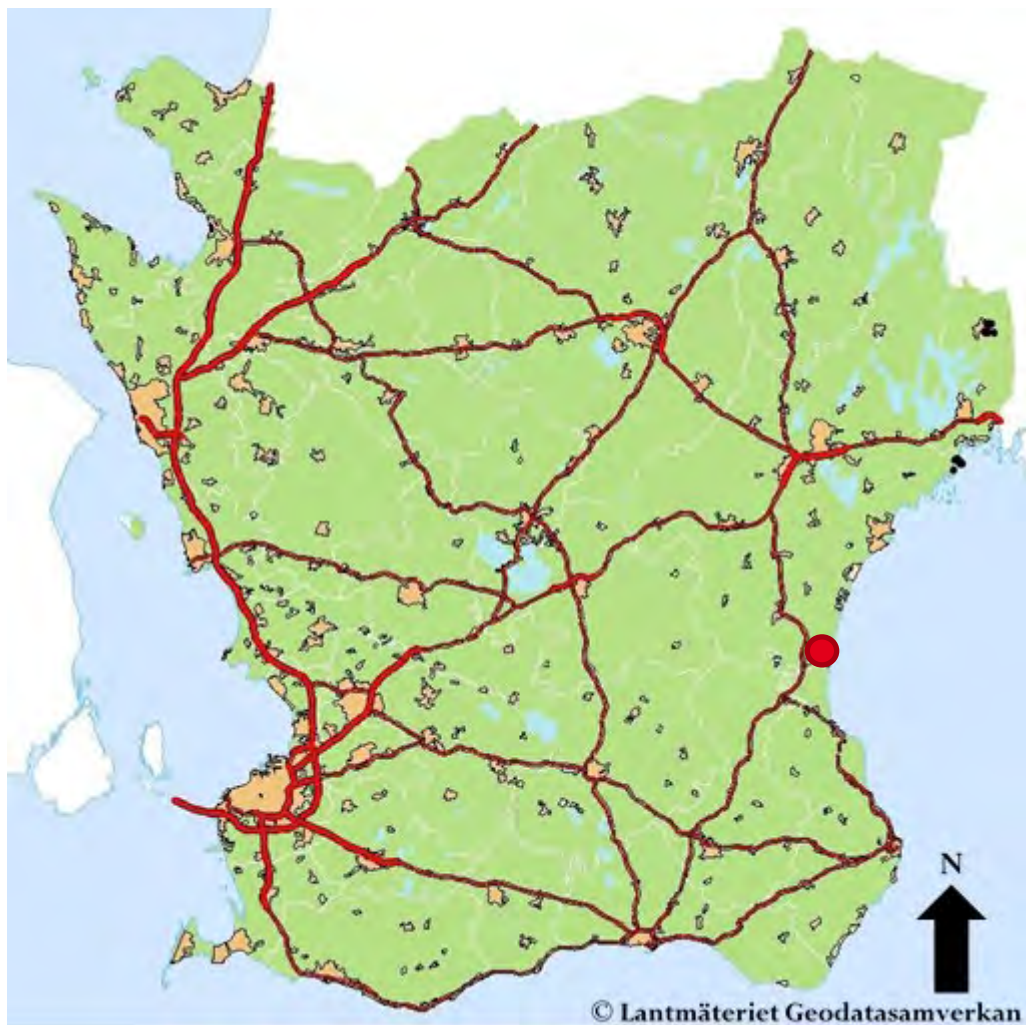

Fig.1. Den röda cirkeln anger naturreservatet Vittskövle sandmarks ungefärliga läge.

Fastställt:	2022-05-05
Planförfattare:	Gunilla Davidsson Lundh
Diarienummer:	511-43349-2021 1290-272
Omslagsbild:	Fältsippa på betesmarken i väster
Foton:	Planförfattaren om inget annat anges

Innehållsförteckning

Inledning	4
1 Syftet med naturreservatet	5
2 Beskrivning av området	6
2.1 Administrativa uppgifter	6
2.1.1 Information om Natura 2000	6
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden	8
2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild	8
2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria	8
2.2.3 Biologi	11
2.2.4 Friluftsliv	13
2.2.5 Vad kan påverka området negativt?	14
3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning	15
3.1 Övergripande mål	15
3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	15
3.3 Forn- och kulturmiljövård	17
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar	17
4 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena	18
4.1 Skötselområde 1A – Öppen naturbetesmark	18
4.2 Skötselområde 1B – Sanddrivan med omgivande gräsmark	19
5 Friluftsliv	22
6 Jakt och fiske	23
7 Utmärkning av naturreservatets gräns	23
8 Tillsyn	23
9 Dokumentation och uppföljning	23
9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	23
9.2 Revidering av skötselplanen	23
10 Kostnadsansvar och prioriteringar	24
11 Rödlistade arter	25
12 Källor	25

Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel - vilket redovisas i detta dokument.

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs. den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl.a. naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

BILAGOR

- A. Områdeskarta**
- B. Skötselområdeskarta**
- C. Natura 2000-naturtypskarta**

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att vårda, bevara och restaurera värdefulla naturmiljöer och dess ekosystem. Områdets naturmiljöer domineras av sandiga marker bestående av öppen kalkgräsmark som hävdas med bete, en inlandssanddyn samt ett mindre vattendrag. De ingående naturmiljöerna och dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och vid behov restaureras. Gynnsamt bevarandetillstånd ska upprätthållas för i området förekommande arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv såväl som för nationellt fridlysta och rödlistade arter. De prioriterade bevarandevärdena är de som är knutna till sandig kalkrik mark med naturtyperna kalkgräsmark och sandstäpp.

Syftet uppnås genom att:

- restaurering för att gynna utveckling av naturtypen sandstäpp där så är möjligt och förutsättningar finns,
- betesmarker hävdas med naturvårdsinriktad beteshävd, företrädesvis med nötkreatur,
- schakta och/eller gräva fram sandblottor,
- beteshävd införs på den ohävdade gräsmarken på och i anslutning till sanddrivan så att sandmarksvärden gynnas och igenväxning förhindras,
- träd och buskar avverkas/röjs bort fortlöpande för att förhindra igenväxning i värdefulla sandmarksmiljöer inom hela området,
- områdets hydrologi och vattendragets ekologiska status bevaras,
- nödvändiga åtgärder vidtas för att bevara och stärka livsmiljöer för fridlysta eller rödlistade arter samt särskilt skyddsvärda arter som är knutna till livsmiljöer som ingår i EU:s habitatdirektiv.

Reservatets gräns är markerat med svart linie.

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn:	Vittskövle sandmark
Beslutsdatum:	2022-05-05
Areal:	7,9 ha
Kommun:	Kristianstad
Förvaltare:	Länsstyrelsen
DOS-ID¹:	1116836
Natura 2000-ID²:	Vittskövle driva SE0420236
Gränser:	Se bilaga A
Fastighet:	Vittskövle 21:9
Markägarkategori:	Statligt (Naturvårdsverket)
Läge:	Direkt öster om Vittskövle tätort
Centralpunkt:	E: 447158/447930 N: 6190516/6190976 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region:	Skånes sediment- och horstområde, nr 7.
Typindelning enligt vattendirektivet:	Limmisk ekoregion 5 Södra Sverige, Skåne, Blekinges kust och del av Öland
Inskrivna nyttjanderätter:	Se bilaga till reservatsbeslutet

2.1.1 Information om Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska Unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade områden i Europa kallat Natura 2000. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen i enlighet med två direktiv inom naturvårdsområdet, EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG (habitatdirektivet) och EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) inklusive direktivens uppdateringar.

Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

¹ ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur

² Rådets direktiv 92/43/EEG bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) samt rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet)

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservatet kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Tabell 1. Vittskövle drivas naturtyper med arealer 2016 och Natura 2000-arter. Tabellen redovisar hela Natura 2000-området även om reservatet endast utgör en del av objektet. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha)		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
*6120, Sandstäpp		0,22	0,22
6210 Kalkgräsmarker		17,7	17,7
6410 Fuktängar		0,11	0,11
*prioriterad naturtyp enligt Natura 2000			
Total areal naturtyper	18,0		
Total areal Natura 2000-område	58,4		
Arter			
Sandnejlika (Dianthus arenarius ssp. arenarius, 1954)	Icke fullgod		

Habitatens utbredning finns även redovisade på karta, se bilaga B.

Det förekommer ett flertal arter inom naturreservatet som är rödlistade enligt artdatabankens rödlista över hotade arter, se kapitel 12.

Bevarandeplan: Till Natura 2000-området togs en uppdaterad bevarandeplan fram 2016, vilken har beaktats i samband med skötselplanarbetet. Bevarandeplan och skötselplan ligger därmed i linje med varandra.

Förekommande arter och biotoper för vilka det upprättats ett särskilt nationellt åtgärdsprogram är: Sandstäpp

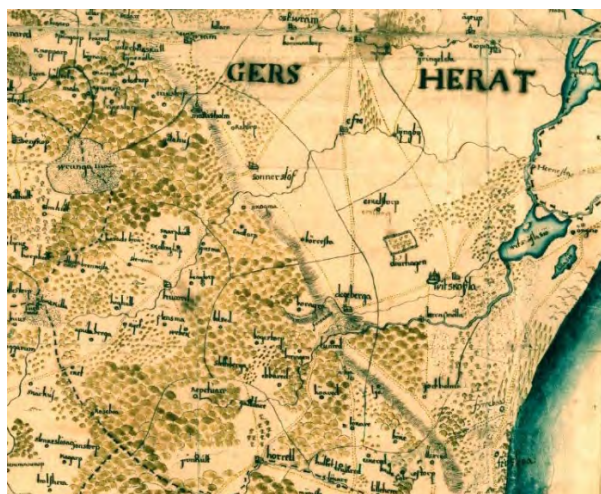
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild

Området är beläget direkt öster om Vittskövle by och utgörs till största delen av sandiga marker bestående av betesmark, ohävdad gräsmark samt en markant långsträckt inlandssanddyn. Den markanta sanddynen kallas för Vittskövle driva eller Stora Sanddrivan och delar av denna ingår i naturreservatet. Sanddynen har uppkommit i ett öppet landskap med omfattande sand- och jordflykt på 1600- och 1700-talet. En kortare sträcka av den delvis rätade Vittskövleån rinner genom området. Områdets berggrund består av kalk- och sandsten och jordarten domineras av sand. Det omgivande landskapet domineras av ett rationellt brukat jordbruks- och skogslandskap där skogen domineras av tall.

2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Den tidigaste karta som kan ge en uppfattning om landskapets karaktär och skogarnas utbredning i Skåne är Gerhard Buhrmans Skånekarta från 1687. På denna karta framträder övergången från den trädbeklädda Linderödsåsen (utmark med bok) mot den mer eller mindre öppna Kristianstadslätten tydligt. Markerna närmast Vittskövle framställs till största delen som öppen mark men området öster och sydöst om byn visar på att det förekom träd och/eller buskar vilket kan röra sig om ekskog eller "surskog", dvs lågskog av till exempel björk. Området närmast havet är angett som furuskog.

Gerhard Buhrmans Skånekarta 1687. På den vänstra kartan framträder övergången från den trädbeklädda Linderödsåsen mot Kristianstadslätten tydligt. På detaljbilden syns att området öster om byn till viss del var träd- och/eller buskbeklätt.

Linné besökte Vittskövle på hans skånska resa 1749 och beskriver då att det på Vittskövle gods fanns planteringar av tall och bok på många ställen och att gårdsgårdarna var horisontellt flätade och uppstötta med ekstörrar. Han beskriver även att man satte pilar i gårdsgårdarna vilka gav ett beständigt stöd och att det förhindrade sand- och jordflykt och att flygsanden höll sig *"förnämligast öster om Vittskövle"* där det planterats en lund av tall för att dämpa sandflykten. Han skriver även om åsar av flygsand som *"hopbragts genom det en gårdsgård blivit uppställd emellan norr och söder, vid vilken*

sanden stannat såsom snödrivor". Den stora sanddriva som finns kvar än idag har troligtvis uppkommit i en sådan gärdsgård som beskrivs och är således ett resultat av den omfattande sand- och jordflykt som förekom det öppna slättlandskapet på 1600- och 1700-talen.

För att få bukt med problemen med sandflykten startades kampanjer för att stoppa detta. Kartmaterialet från 1800-talet visar tydligt på att tall har planterats så som Linné beskrev det. På en konceptkarta från 1807 över Vittskövle gård och bys in och utägor framgår det att den del av betesmarken som ligger inom naturreservatet i anslutning till byn låg inom Södra Fäladen (kursivt *D* på kartan) vilken beskrivs som bättre marken söder om "Möllekjerret". Betesmarken norr om detta område anges som Möllekullen tillhörig säteriet och beskrivs som sämre delen med flygsand. Området vid drivan var furuplantering som låg inom det som var fäladsmarker norr om byn (kursivt *B* på kartan). På kartan finns en hägnad utritad som överensstämmer med drivans läge (röd pil på kartan). Hägnaden har troligen utgjort en gräns mellan inäga och utmark.

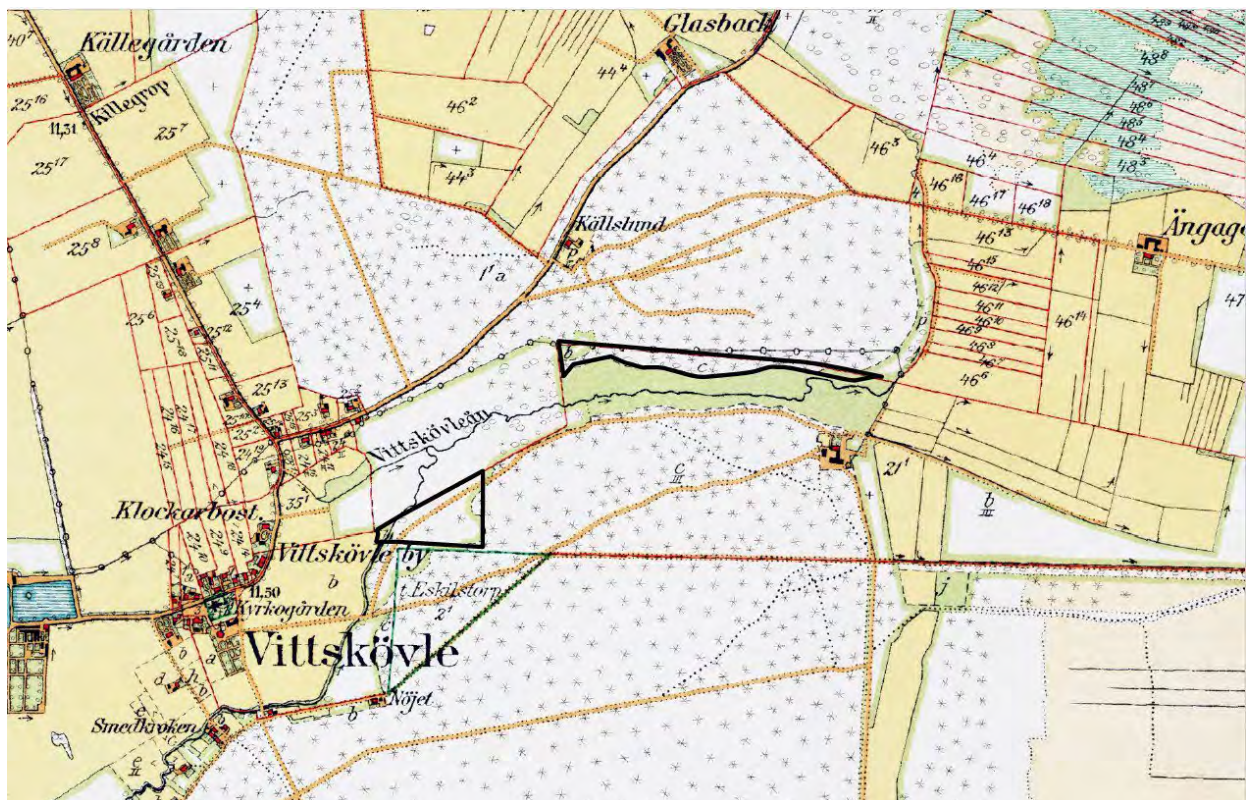

Del av karta över Vittskövle gård och bys in- och utägor från 1807 Områdena med kursiva bokstäverna *B* och *D* var norra respektive södra fäladen. En hägnad är utritad där drivan är belägen (en linje med små tvärstreck, se röda pilen).

På Skånska rekognosceringskartan från 1812-20 framträder tallplanteringarna och drivan tydligt. Området direkt söder om drivan anges som fuktig mark, och utgjordes troligtvis av ängsmark. Det som idag utgörs av sandig betesmark direkt öster om Vittskövle samhälle är angett som åkermark med inslag av fuktig mark. På kartan framgår det även att det fanns en hel del tallplanteringar, bl a söder och norr om naturreservatet.

Skånska rekognosceringskartan från 1812-20. Stjärnsymboler anger förekomst av barrträd, i detta fall tall, och runda cirklar lövträd. Tåta horisontella streck anger fuktig mark. Den röda pilen anger drivans läge inom naturreservatet.

Häradsekonomska kartan från 1930. Gula ytor är åkermark och ljusgrön färg anger att det är ängsmark.

Vid en jämförelse mellan kartmaterial från 1800- och 1900-talen, häradsekonomiska kartan från 1930, framgår det att inslaget med barrträd, troligtvis planterad tall, satt en ännu större prägel på landskapet omkring Vittskövle. Av häradsekonomiska kartan framgår det att den del av drivan som ingår i naturreservatet var bevuxen med barrträd med visst inslag av löv och att angränsande mark i söder utgjordes av ängsmark samt att reservatets västliga del utgjordes av öppen betesmark med visst inslag av barrträd.

Bilden visar på Vittskövleån i den västra delen av naturreservatet.

De historiska kartorna visar även på att Vittskövleån hade en annan sträckning vid drivan jämfört med dagens förhållande. Detta förändrades efter en dikesförrättning för att åtgärda problem med översvämningar på markerna österut. Den nuvarande sträckningen norr om drivan grävdes om på 1960-talet.

Den västra delen av reservatet hävdas fortfarande med bete och utgörs av en öppen betesmark med ett hävdgynnat fålskikt. Övriga delar utgörs av ohävdad gräsmark samt delar av Vittskövle driva.

2.2.3 Biologi

Området domineras av sandiga marker med kalkinslag och är en del av Natura 2000-området Vittskövle driva. Området är en klassisk botanisk lokal eftersom den ovanliga arten sandvedel (EN) förekommer där. Det som utmärker området mest är den kraftiga sanddrivan i östra delen av reservatet där sandvedeln växer. I Norden förekommer sandvedel endast i östra Skåne och vid Vittskövle driva är den känd sedan 1749 då Linné fann arten i Sverige för första gången. Det är endast en del av sanddrivan som ingår i naturreservatet, den som går i öst-västlig riktning. Mindre partier på sanddrivan hyser den ovanliga och hotade naturtypen sandstäpp (6120), men dessa ligger utanför naturreservatet. Det finns dock förutsättningar att restaurera övriga delar av drivan så att naturtypen kan utökas, under förutsättning att kalkhalten är tillräckligt hög i underliggande sandlager.

Axveronika (NT) på betesmarken i västra delen

Bland de arter som finns på sanddrivan i sin helhet, förutom sandvedel, kan nämnas tofsäxing (EN), sandtimotej (VU), stor sandlilja (EN) och sandnejlika (VU). Drivan är idag igenväxt men det finns en god potential att utveckla dess värde för olika sandmarksarter.

Den västra delen av naturreservatet utgörs av en betesmark med naturtypen kalkgräsmark (6210) med en lågvuxen vegetation med fältsippa, axveronika (NT), fältvädd, solvända (NT) och grusviva (de två senare finns troligtvis utanför reservatet).

Vittskövleån, även kallad Forsakarsbäcken, som har sina källor från Linderödsåsen, rinner delvis genom naturreservatet. Ån är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten och har i bedömningarna av vattenförekomsten Vittskövleån i VISS³förvaltningscykel 3 bedömts som måttlig vad gäller ekologisk status och naturlig för tillkomst/härkomst. För kemisk status har det bedömts att vattendraget inte uppnår god status.

Det ingår även mindre partier med ung till medelålders tallskog på norra delen av drivan. På drivan förekommer även partier med örnbräken och taggkörvel (VU) vars utbredning kan behöva begränsas.

Områdets botaniska värden är relativt välkänt till skillnad från förekomsten av insekter och svampar. Med tanke på de höga floravärden som finns i området, med flertalet hotade och hävdgynnade arter, samt med tanke på områdets närhet till andra värdefulla sandiga miljöer kan man dock anta att området även hyser naturvårdsintressanta arter vad gäller insekter och svampar. Det är även sannolikt att det kan förekomma sandödla (VU) och reliktböck (NT) inom naturreservatet eftersom dessa arter påträffats i närheten.

³ Vatteninformationssystem Sverige

Bilden visar på Vittskövle driva och att det finns inslag av sandblottor som skapats av viltet. I bakgrunden syns värdefulla äldre träd av tall och till höger i bilden ett större slånbuskage.

Sandstäpp

I Skåne förekommer sandstäppen framförallt på små områden längs det skånska kustnära området från Kivik i söder till Åhus i norr och längs Kåseberga i sydost, på nederbördsfattiga, väl-dränerade och kalkhaltiga sandmarker. Sandstäpp är en av Europas mest hotade naturtyper och är därför en prioriterad naturtyp i EU:s art- och habitatdirektiv. Dess förekomst är beroende av kulturskapade miljöer som kräver skötsel i form av störning och/eller omrörning av marken för att behålla den höga kalkhalten samt åtgärder för att förhindra igenväxning.

Sandstäpp är en mycket artrik naturtyp som hyser många nationellt rödlistade växter, svampar och djur. De skånska karaktärsväxterna för sandstäppen är tofsäxing, sandnejlika, sandvedel och stor sandlilja. Det brukar även förekomma en intressant uttorkningskänslig funga med flera sällsynta buksvampar som även förekommer på övriga torra kalkrika gräsmarker som inte är sandstäpp. Vissa buksvampar finns nästan uteslutande i igenväxningsfasen av sandstäppen. Den rika förekomsten av blommande örter i sandstäppen borgar för en rik förekomst av insekter med ett flertal rödlistade och sandlevande arter, t ex dyngbaggar, vilda bin och jordlöpare och den höga andelen blottad sand i sandstäppen gynnar även marklevande steklar.

2.2.4 Friluftsliv

Den västra delen av området, som utgörs av en öppen betesmark, ligger i direkt anslutning till Vittskövle samhälle och i nära anslutning till idrottsplatsen. Det är framförallt reservatets västra del tillsammans med omgivande betesmark som nyttjas för promenader av byborna. Den östra delen av

naturreservatet med sanddrivan och ohävdade gräsmarker är inte lika tillgänglig och nyttjas ej i samma omfattning för promenader. Då drivan är en klassisk botanisk lokal med sin förekomst av sandvedel besöks denna del framförallt av den floraintresserade allmänheten. Det finns inga stigar inom naturreservatet mer än dem som gjorts av betesdjur eller vilda djur och det kan vara svårt för personer med rörelsehinder att ta sig fram i området, framförallt på drivan. Naturreservatet bedöms därför inte vara av någon större betydelse som ett rekreations- och friluftsområden men är förstås viktigt som ett närnaturområde för Vittskövle samhälle.

2.2.5 Vad kan påverka området negativt?

- Svag eller utebliven hävd som leder till ett allt mer slutet vegetationstäck som skuggar ut arter och leder till ett svalare och fuktigare mikroklimat.
- Allt för intensivt bete. Detta kan gynna tillväxten av gräs som kan leda till en tät och slutet grässvål där det kan vara svårt för frön från blommande örter att gro. Mängde blommande örter minskar vilket påverkar insekterna negativt.
- Utebliven störning i sandmark kan leda till sänkt pH och förändring av floran och påverkar även insekternas livsbetingelser.
- Ett alltför tätt träd- och buskskikt på de öppna markerna och drivan.
- Ökad utbredning av örnbräken och taggkörvel på sanddrivan.
- Avsaknad av döende och död ved och avverkning av grova träd, hålträd eller andra naturvårdsintressanta träd och buskar.
- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur. Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier.
- Nedfall av luftföroreningar och luftburet kväve. Nedfall av försurande ämnen påskyndar urlakningen av kalk från ytjorden vilket leder till att näringsämnen frigörs. Detta gynnar snabbväxande, näringskrävande arter som på sikt konkurrerar ut sandmarksarterna.
- Saltning eller tillförande av andra ämnen i syfte att binda sanden.
- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt.
- Förändringar i områdets hydrologi genom t.ex. markavvattning. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvaliteten genom t.ex. utsläpp av föroreningar i vattendrag, försurning eller eutrofiering.
- Införsel av främmande eller invasiva arter i både vattendrag och på land.
- Ett förändrat klimat kan leda till att förutsättningarna för bevarande ändras snabbare än beräknat. Detta leder till att man måste revidera skötseln med kortare intervall för att följa klimatets utveckling och de senaste forskningsresultaten.

3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med naturreservatet är att bevara en öppen betesmark med hävdgynnade värden samt att bibehålla och återskapa sandmarksmiljöer för olika organismgrupper på sanddrivan. Förekommande karaktäristiska naturtyper och arter ska ha en långsiktigt gynnsam bevarandestatus och arealen för naturtypen sandstäpp ska om möjligt utökas. Rödlistade arter liksom arter som bedömts som särskilt skyddsvärda ska tillförsäkras goda livsmiljöer.

Betesmarken i västra delen ska till största delen vara öppen och välhävdd vid betessäsongens slut och det ska finnas en mosaik av ytor med blottad sand, gles vegetation och områden med ett slutet växttäck/fältskikt. Visst inslag med träd och buskar kan förekomma men ingen igenväxningsvegetation ska förekomma. Vegetationen ska domineras av hävdgynnade arter.

Övriga gräsmarker i anslutning till och på sanddrivan ska vara fria från uppväxande sly och ska hysa ett blommande fältskikt. Målet ska vara att införa bete på sanddrivan. Sanddrivan ska ha en mosaikartad karaktär med varierad grad av öppenhet och med inslag av blottlagda sandytor i söderläge och förekomst av gamla grova tallar.

3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

Förutom de generella riktlinjerna och åtgärderna finns det områdesspecifika sådana vilka redovisas i kapitel 4 under respektive skötselområde.

Betesmarker generellt

De betade områdena ska skötas med naturvårdsinriktad beteshävd, företrädesvis med nötkreatur. Betesperioden ska anpassas till naturvärdena men omfattar normalt tiden från början av maj till slutet av november. Med tanke på de dynglevande insekterna får avmaskningsmedel endast användas i undantagsfall, dvs när parasitangrepp konstaterats. Djur som behandlats med långtidsverkande preparat får inte beta på markerna. Tillskottsutfodring får endast ske i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och i samband med installning av djuren i överenskommelse med reservatets förvaltare.

Igenväxningsvegetation ska röjas bort om betesdjuren inte betar ner det. Vegetationstäcket ska inte tillåtas sluta sig och bilda förnalager men det får inte heller bli alltför hårt nedbetat eftersom det kan gynna tillväxten av gräs på bekostnad av blommande örter. Vid behov ska sandblottor anläggas för att gynna arter som är beroende av öppna solbelysta sandytor (se nedan). Hägnader bör i första hand utgöras av eltråd och ekstolpar.

Restaurering av sanddrivan samt omgivande gräsmark

Bete med nötkreatur ska införas på gräsmarkerna i anslutning till och på själva sanddrivan. Om det blir alltför stort markslitage på sanddrivan på grund av betesdjurens tramp ska betesperioden och/eller antalet djur begränsas. Särskilt fokus ska läggas på skötselåtgärder i syfte att gynna utveckling av naturtypen sandstäpp och arterna sandvedel och sandnejlika, i den mån det är möjligt utifrån förutsättningarna (framförallt pH-värde). Det kan t ex vara aktuellt med att aktivt så in eller plantera dessa arter under förutsättning att lokalt material användas. Om det visar sig att det inte finns förutsättningar att få tillbaka sandstäppsvegetation är det ändå av stort värde att restaurera de sandiga markerna på drivan för att gynna övriga sandmarksarter. Olika åtgärder i syfte att få ytor med blottlagd sand ska därför utföras såsom harvning, borttagande av grässvål och grävning för att få upp ny kalkhaltig sand till ytan. Man bör prioritera att gräva fram ren sand i sydvända, varma och vindskyddade lägen. Nya sandblottor bör i första hand anläggas i närheten av ytor där det redan idag finns inslag med sandmarksarter. I närheten av områden med konstaterad förekomst av sandstäpp bör man dock vara försiktig med att gräva sandblottor så att man inte riskerar att gräva bort önskad vegetation eller avlägsna en värdefull fröbank. På dessa ytor kan man istället harva eller med annan lätt störning åstadkomma en gles vegetation där sanden blir solbelyst. Sandblottornas storlek kan variera. På områden som inte bedöms hysa sandstäppsarter eller annan värdefull sandmarksvegetation kan de gärna vara större, 100–200 kvadratmeter, men på områden i närheten av förekomst av sandstäpp ska de vara mindre, 20–30 kvadratmeter. Så mycket organiskt material som möjligt ska tas bort. Det kan antingen dras ihop och köras bort eller vändas ner i marken tillsammans med det översta lagret av sand som ofta är försurat. På så sätt kommer den rena oförsurade sanden upp till ytan. Det är bra om minst ett lager på ca 50 cm ljus näringsfattig sand kan ligga överst.

Träd- och buskskiktet ska glesas ut och gamla tallar och ersättningsträd till dessa ska gynnas.

Den rödlistade ettåriga arten taggkörvel (VU) förekommer i begränsad omfattning på några ställen på sanddrivan. På några kustnära lägen i sydvästra Skåne har det noterats att arten bildat stora bestånd som kan konkurrera ut andra arter. Detta har än så länge bara noterats på näringsrika ruderatmarker (tångvallar) så risken att den ska breda ut sig på sanddrivan och konkurrera ut andra arter är troligtvis inte så stor. Man bör dock var uppmärksam på artens utveckling inom området.

Sandstäpp och sandmarker generellt

Flertalet arter som är knutna till sandiga miljöer överlag kräver öppna solbelysta sandytor. När sandmarkerna växer igen blir det en skuggigare miljö med ett svalare mikroklimat som följd. Flera insekter som lever i marken är beroende av att det finns solig, varm och framförallt bar sand där de kan gräva sina bon.

Flera av arterna som förekommer i sandstämpan är konkurrenssvaga och störningssynnade och är beroende av störning så att ny kalkhaltig sand blottläggs. Det förekommer många unika annueller i sandstämpan som är beroende av årlig frösättning för sin överlevnad och är extra känsliga för ett hårt betestryck innan frösättning.

För att bibehålla sandmarkernas höga värden av växter, insekter och svampar behöver det därför hela tiden finnas en mosaik med helt öppna solbelysta och vegetationsklädda ytor i olika successionsstadier inom området. För att uppnå detta krävs någon typ av markstörning och/eller omrörning vilket kan ske på olika sätt, förslagsvis genom att harva, plöja, gräva och/eller schakta. I viss mån bidrar även betesdjuren till en markstörning som är positivt ur naturvårdssynpunkt, men är oftast inte tillräckligt för att gynna sandmarksvärdena och ger sällan omrörning för att få upp kalkrik sand till markytan.

Restaurering av sandstäpp genom omfattande markstörning bör göras där det inte syns några spår av en sandstappsvegetation eftersom man riskerar att gräva bort värdefulla arter eller deras fröbank och omrörning påverkar även svamparnas mycel. Däremot kan lättare markstörning genomföras såsom harvning, tjältand eller motsvarande. På intilliggande ytor utan sandstappsvegetation eller annan värdefull flora kan man bana av det översta jordlagret för att blottlägga den ljusare sanden och på områden med mer trivial vegetation kan man gräva sandblottor. Storleken på sandblottorna kan variera, se ovan. Sandblottorna ska tillåtas att växa igen för att det inom hela området ska finnas en variation av olika successionsstadier.

3.3 Forn- och kulturmiljövård

Det finns inga fornlämningar registrerade enligt Riksantikvarieämbetet.

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

Klimatförändringar kan påverka områdets värden och skötsel negativt genom t ex:

- Mildare vintrar med ökade nederbördsmängder och längre växtsäsong kan leda till ökad tillväxt och förlust av värdefulla substrat och strukturer, t ex sandblottor, och förlust av hävdgynnade arter. I gräsmarker är ökad tillväxt av mossor ett stort problem.
- Problem för betesdjuren med långvarig hetta och torka, samt med sjukdomar och andra svårigheter.
- Ökad mängd trädssjukdomar, svamp och insektsangrepp på lövträd och skyddsvärda träd.
- Ökning av främmande arter samt invasiva arter som kan konkurrera ut skyddsvärd flora och fauna både på land och i vattnet.

Tänkbara skötselåtgärder för att komma till rätta med eventuella problem orsakade av klimatförändringar:

- Igenväxning: röjning, slåtter, bränning, förlängd betessäsong, fler betesdjur, omrörning i sanden med olika typer av grävning för att få bort den försurade sanden.
- Problem för betesdjur: säkrad dricksvattenförsörjning, solskydd, betesplanering/fällindelning, hårdiga raser, kompletterande skötsel (röjning, slåtter, bränning).
- Trädssjukdomar: gynnande och nyplantering av efterträdare, fler trädslag (inhemska och resistenta sorter), handlingsplan för eventuell smitta, veteranisering (skapa gammeldagskvaliteter genom specifik skötsel av yngre träd).
- Främmande arter: gynnande av inhemska arter, bekämpning av oönskade arter.

4 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena

4.1 Skötselområde 1A – Öppen naturbetesmark

Areal totalt: 3,9 ha

Natura 2000-naturtyper: Kalkgräsmarker (6210)

Beskrivning

Området är en del av en större betesmarksfälla som ingår i Natura 2000-området Vittskövle drive. Den aktuella delen är utpekad som naturtypen kalkgräsmark (6210) men det är högst troligt att det kan finnas små ytor med igenväxt sandstäpp inom naturreservatet eller på angränsande mark inom betesfällan. Området genomskärs av Vittskövleån i sydvästra delen. Betesmarken är till största delen öppen men längs med Vittskövleån förekommer en del äldre träd av klibbal och i sydvästra delen förekommer enstaka tallar. I fältskiktet förekommer arter såsom trift, fältsippa, axveronika (NT), hedblomster, gul fetknopp, mandelblom, knölsörblomma, gulmåra, backtimjan (NT), flentimotej (NT) och sandstarr. Sandnejlika (VU) har påträffats i betesfällan⁴ utanför skötselområdet men det är oklart om den även förekommer inom den del som ingår i naturreservatet.

Betesmarken är till största delen öppen men det finns enstaka tallar som ingår i fällan, framförallt i de delar som gränsar mot intilliggande tallskog som syns i bakgrunden på bilden, samt alar längs Vittskövleån. I fältskiktet finner man bl a axveronika som är en rödlistad art.

Bevarandemål

Området ska utgöras av en till största delen öppen och vid betessäsongens slut välhävad betesmark. Visst inslag av träd och blommande buskar kan förekomma. Det ska finnas en störning i

⁴ Inrapporterad på artportalen 2019 av Charlotte Wigermo.

markytan så att bar sand blottas som luckor i markvegetationen och det ska finnas olika successionsstadier av igenväxning i fältskiktet. Naturtypen kalkgräsmark (6210) ska dominera och om förutsättningar finns ska även sandstäpp (6210) förekomma. Vegetationen ska domineras av lågväxta hävdgynnade arter såsom axveronika, backtimjan, trift, hedblomster och fältsippa. Igenväxningsvegetation och förnaansamling ska vara ringa. Vittskövleån ska till största delen kantas av en trädrida med klibbal.

Restaureringsåtgärder (se även kapitel 3:2)

- Mekaniska åtgärder i syfte att få en mosaik med ytor med blottlagd sand och vegetationsklädda ytor i olika successionsstadier. Grävning ska ej ske på ytor med spår av sandstärpsvegetation.
- Uppsättande och ändrad stängseldragning i sydvästra och södra delen så att det följer fastighetsgränsen/reservatsgränsen.

Skötselåtgärder (se även kapitel 3:2)

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nötkreatur, så att ingen skadlig förnaansamling uppstår. Vid behov kan betet ersättas eller kompletteras med slåtter. Vid slåtter är det viktigt att det avslagna materialet tas bort.
- Rökning av sly vid behov.

4.2 Skötselområde 1B – Sanddrivan med omgivande gräsmark

Areal totalt: 4,0 ha

Natura 2000-naturtyper: Inga i nuläget

Beskrivning

Området utgörs till stor del av en långsträckt sanddriva som löper i öst-västlig riktning som är igenväxt med framförallt tall. I östra delen viker drivan av och fortsätter norrut men dessa delar ligger utanför naturreservatet. Hela drivan ingår i Natura 2000-området Vittskövle drive. De delar av drivan som ligger inom naturreservatet saknar i dagsläget naturtypen sandstäpp där den huvudsakliga förekomsten av arterna sandvedel och sandnejlika finns. Det finns dock äldre inrapporterade fynd av dessa arter på artportalen inom den del av drivan som ingår i naturreservatet men det är osäkert om de finns kvar. På intilliggande del av drivan finns även tofsäxing och sandtimotej. Förhoppningsvis kan dessa arter sprida sig till övriga delar av den sydvända delen av drivan efter att restaureringsåtgärder utförts. Den sydvända delen av drivan inom naturreservatet har en varierad täckningsgrad av träd och buskar och fläckvis förekomst av sandblottor som grävts fram av räv eller grävling. I öppna gläntor finns enstaka exemplar av fältsippa, ängshavre, sminkrot och stor sandlilja. Mer vanliga arter som förekommer är gulmåra, åkervädd, gul fetknopp, oxtunga, sandlök, backsmörblomma, backglim, lundtrav, bockrot, tjärblomster, gråfibbla, sandstarr, hårdsvingel och fårsvingel. Det finns även inslag av örnbräken och taggkörvel som eventuellt behöver bekämpas. Den norra delen av drivan är beväxt med förhållandevis tät och ung tallskog

medan den södra delen utgörs av ett varierat och glesare träd- och buskskikt med inslag av äldre knotiga tallar samt yngre ekar med potential att utvecklas till vidkroniga träd. I övrigt före-kommer det ung tall, björk, oxel, hägg, hassel, nyponros, benved, slån och olvon samt klibbal längs med diket i södra delen. Den östra och västra delen utgörs av öppen gräsmark som domineras av ohävdarter såsom knylhavre. Den södra gränsen utgörs av ett dike.

Vittskövleån rinner genom området på några ställen och där omges den till stor del av tallskog. Området utgörs till största delen av torr sandig mark men i anslutning till ån och diket förekommer frisk till fuktig mark. Beroende på hur området hägnas in i samband med att det omförs till betesmark, så kommer troligtvis en

På sanddrivan finns inslag med gamla grova tallar.

del av det unga tallbeståndet på norra sidan av drivan att ligga utanför betesmarken men tas med i detta skötselområde.

Bilden visar på den unga tallskogen på norra delen av drivan.

Bevarandemål

Området ska utgöras av en mosaikartad välhävdat betesmark med allt från helt öppna partier med ett blommande fältskikt till mer slutna partier med ett välutvecklat träd- och buskskikt. Träd- och buskskiktet ska till största delen vara glest på södra delen av drivan och ska utgöras av enstaka äldre träd av framförallt tall och ek, ersättningsträd till dessa samt inslag med blommande buskar. Det ska finnas en störning i markytan i solexponerat läge så att bar sand blottas som luckor i markvegetationen. Igenväxningsvegetation och förnaansamling ska vara ringa. Vittskövleån ska till största delen kantas av en träddridå.

Restaureringsåtgärder (se även kapitel 3:2)

- Införande av bete med nötkreatur.
- Uppsättande av nytt stängsel och grindar/stättor.
- Mekaniska åtgärder i syfte att anlägga sandblottor. Endast lättare störning på ytor i nära anslutning till ytor med sandstappsvegetation, framförallt i nordöstra delen.
- Succesiv utglesning av trädskiktet på den sydvända delen av drivan. Gamla tallar ska sparas och blommande buskar och enstaka ekar med potential att utvecklas till vidkroniga träd ska gynnas. Merparten av virket som uppkommer i samband med åtgärderna ska tas bort för att inte påverka betet, men viss mängd ska ligga kvar som faunadepåer, både i skuggiga och soliga lägen. På norra sidan av drivan kan trädskiktet vara mer slutet men åtgärder kan utföras i syfte att gynna utvecklingen av andra trädarter än tall eller buskar.
- Åtgärder för att minska utbredningen av örnbräken. Förslagsvis skapas sandblottor på dessa ytor. Om taggkörveln tenderar att sprida sig alltför mycket bör även denna arts utbredning begränsas.
- Eventuell insådd av torrängs- och/eller sandstappsarter som är naturligt förekommande i området. Särskilt fokus bör läggas på sandvedel och sandnejlika. Lokalt material ska användas. Alternativ kan lokalt hö från finare delar inom området användas istället för eller som komplement till insådd.

Skötselåtgärder (se även kapitel 3:2)

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nötkreatur, så att ingen skadlig förnaansamling uppstår. Vid behov kan betet ersättas eller kompletteras med slätter. Vid slätter är det viktigt att det avslagna materialet tas bort.
- Røjning av sly och ohävdsarter vid behov.

Den vänstra bilden visar på större vårtbitare på sandblotta på drivan och den högra bilden visar på äldre tall och sandblotta på södra delen av drivan.

5 Friluftsliv

Den västra delen av naturreservatet ligger i nära anslutning till tätorten Vittskövle och denna del nyttjas till viss del av närboende för promenader. Själva sanddrivan är en klassisk botanisk lokal som framförallt besöks av den botanisk intresserade allmänheten. Det finns en parkeringsplats i anslutning till idrottsplatsen och viss möjlighet att ta sig in i betesmarken. Markerade stigar saknas. Ur tillgänglighetssynpunkt kan det vara svårt för personer med rörelsehinder att sig fram i området, framförallt den östra delen på själva sanddrivan. Den västra delen utgörs av förhållandevis plan terräng men det kan vara svårt att ta sig in i den angränsande betesmarken. Området kan nås med regionbuss.

Mål

Naturreservatet ska var tillgängligt för besökare men ska i övrigt inte utvecklas för friluftslivet.

- Det ska finnas självstängande grindar och/eller stängselgenomgångar på lämpliga ställen för att underlätta framkomligheten i området.
- Det ska finnas möjlighet att parkera på angöringsplatsen vid idrottsplatsen.
- Det ska finnas minst fyra informationsskyltar om naturreservatet.

Åtgärder

- Stängselpassager anläggs och underhålls löpande vid behov, se förslag på bilaga A.
- Avtal upprättas som medger möjlighet att hänvisa till angoringsplats vid idrottsplatsen, se bilaga A.
- Uppsättning och löpande underhåll av informationsskyltar, se bilaga A.

6 Jakt och fiske

De inskränkningar som finns för jakten är att det inte får ske någon utfodring av vilt. Enligt reservatsföreskrifterna får skjutgator röjas och mobila jakttorn uppföras. Jaktarrendatorn har ansvar för eventuella jakttorn. I övrigt ska jakten ske enligt jaktlagstiftningens bestämmelser.

7 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar snarast efter att beslut om bildande av naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar och skyltar.

8 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

9 Dokumentation och uppföljning

9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Restaureringsåtgärder i syfte att få tillbaka naturtypen sandstäpp och inplantering/insådd av arter ska följas upp. Vid förekomst av arterna sandvedel och sandnejlika bör dessa följas upp. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder.

9.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap.

10 Kostnadsansvar och prioriteringar

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1–3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötsel- område	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prio	Upplysningar
Markskötsel					
Avverka träd och buskar	Snarast	1B	Förvaltaren	1	Förvaltaren ansvar för restaureringen som ska ske successivt. Därefter ligger ansvaret på betesarrendatorn att hålla efter sly.
Anläggning av sandblottor	Snarast och vid behov	1A, 1B	Förvaltaren	1	Gräv ej på ytor med sandstäpp
Insådd eller plantering av växter	-	1B	Förvaltaren	2	Ev. sandvedel och sandnejlika. Lokalt material ska användas.
Regelbunden beteshävd	Årligen	1A, 1B	Betesarendatorn	1	Företrädesvis med nötkreatur
Bekämpning av invasiva arter	Vid behov	1A, 1B	Förvaltaren	1	-
Löpande skötsel av betesmark för att förhindra vedartad igenväxning	Vid behov	1A, 1B	Betesarendatorn	1	Framförallt på sanddrivan efter att restaureringen har utförts av Länsstyrelsen
Anläggningar					
Uppsättning av staket	Snarast	1A, 1B	Förvaltaren	1	I skötselomr. 1A (endast delvis pga ändrad fälla som följer fastighetsgräns/reservatsgräns).
Underhåll av staket	Löpande	1A, 1B	Betesarendatorn	Vid behov	-
Uppsättning och underhåll av stängsel-genomgångar	-	1A, 1B	Förvaltaren	2	Förslagsvis grindar för bättre tillgänglighet.
Uppsättning och underhåll av informationsskyltar	Snarast, sedan löpande	Enligt bilaga A	Förvaltaren	1	-
Upprättande av nyttjanderättsavtal för parkeringsplats	Snarast	Enligt kartbilaga A	Länsstyrelsen	1	-
Uppsättning och underhåll av gränsmarkering	Snarast, sedan löpande	Hela området	Förvaltaren	1	-

11 Rödlistade arter

Tabell 3. Förekomst av rödlistade arter, Natura 2000-arter samt fridlysta arter inom naturreservatet. Rödlistade arter anges med hotklass enligt art databankens rödlista från 2020: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD). Uppgifterna är hämtade från Artportalen oktober 2021 (registreringar sedan 25 år tillbaka), samt noteringar i samband med fältarbete vid reservatsbildningen.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori	ÅGP, fridlyst (F) Natura-art (N)	Inventerings- datum (senaste tillfället)
Kärlväxter				
vit sminkrot	Buglossoides arvensis var. arvensis	NT	-	2021-06-03 (fältnotering)
stor sandlilja	Anthericum liliago	EN	F	2004-06-25
axveronika	Veronica spicata	NT	-	2021-06-25 (fältnotering)
sandnejlika	Dianthus arenarius	VU	F, N	2004-06-25
sandvedel	Astragalus arenarius	EN	F	2003-07-01
flentimotej	Phleum phleoides	NT		2021-06-03 (fältnotering)

12 Källor

Litteratur

Kristianstad län 1996. Från Bjäre till Österlen – Kristianstad läns naturvårdsprogram.

Länsstyrelsen Skåne 2016. Bevarandeplan för Natura 2000-området Vittskövle driva.

Länsstyrelsen Skåne 2020. Grön infrastruktur i Skåne – Nulägesbeskrivning 2020. Handlingsplanen för grön infrastruktur.

Olsson, K-A m.fl. (red.), 2003. Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål. Lund.

Wahlström och Widstrand, Stockholm 1959. Linnés Skånska resa 1749.

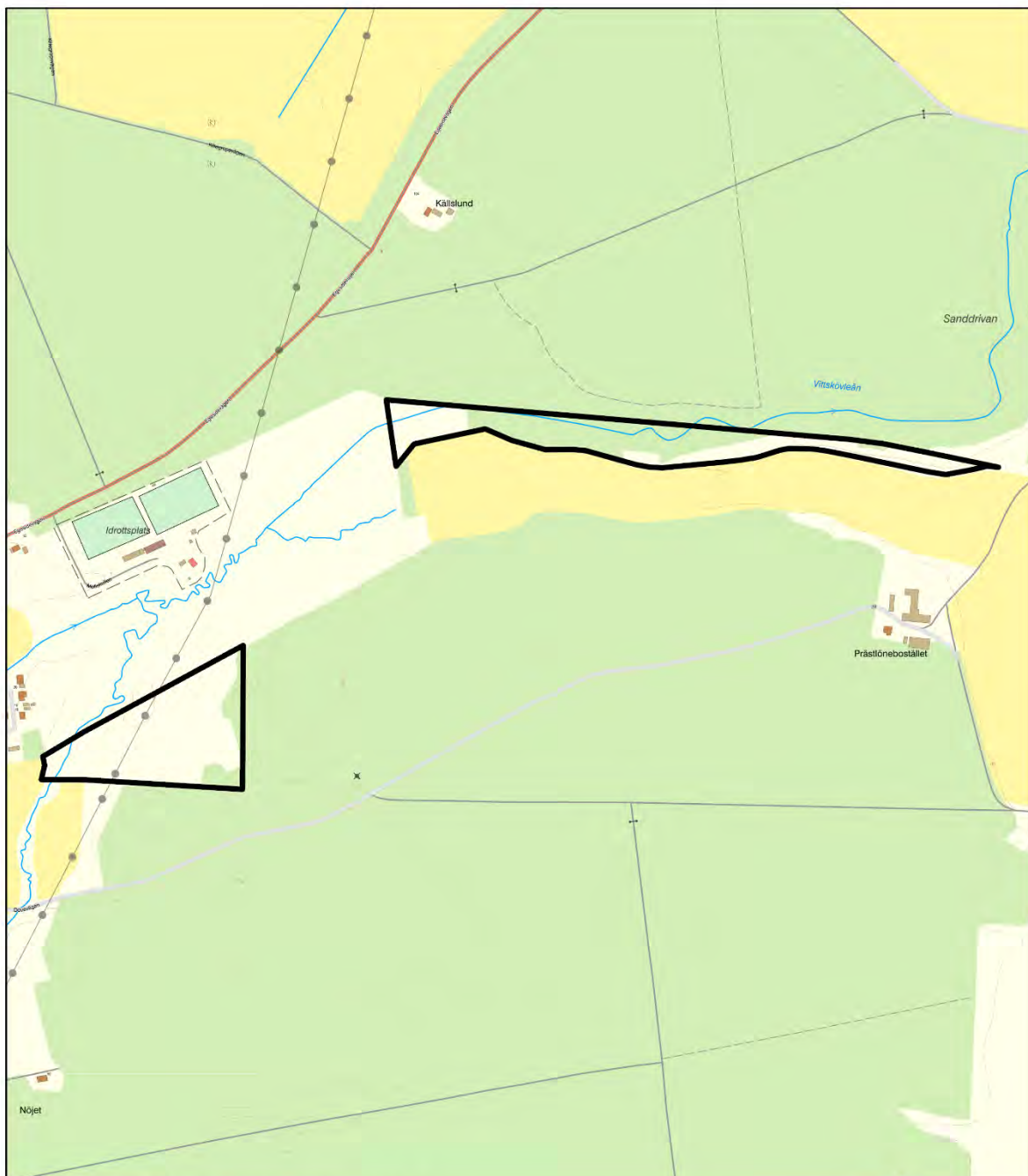
Kartor, databaser och hemsidor

Artfakta

Artportalen

Lantmäteriets historiska kartor

Kristianstad kommuns hemsida

Bilaga A. Naturreservatets gräns
Naturreservatet Vittskövle sandmark, Kristianstads kommun

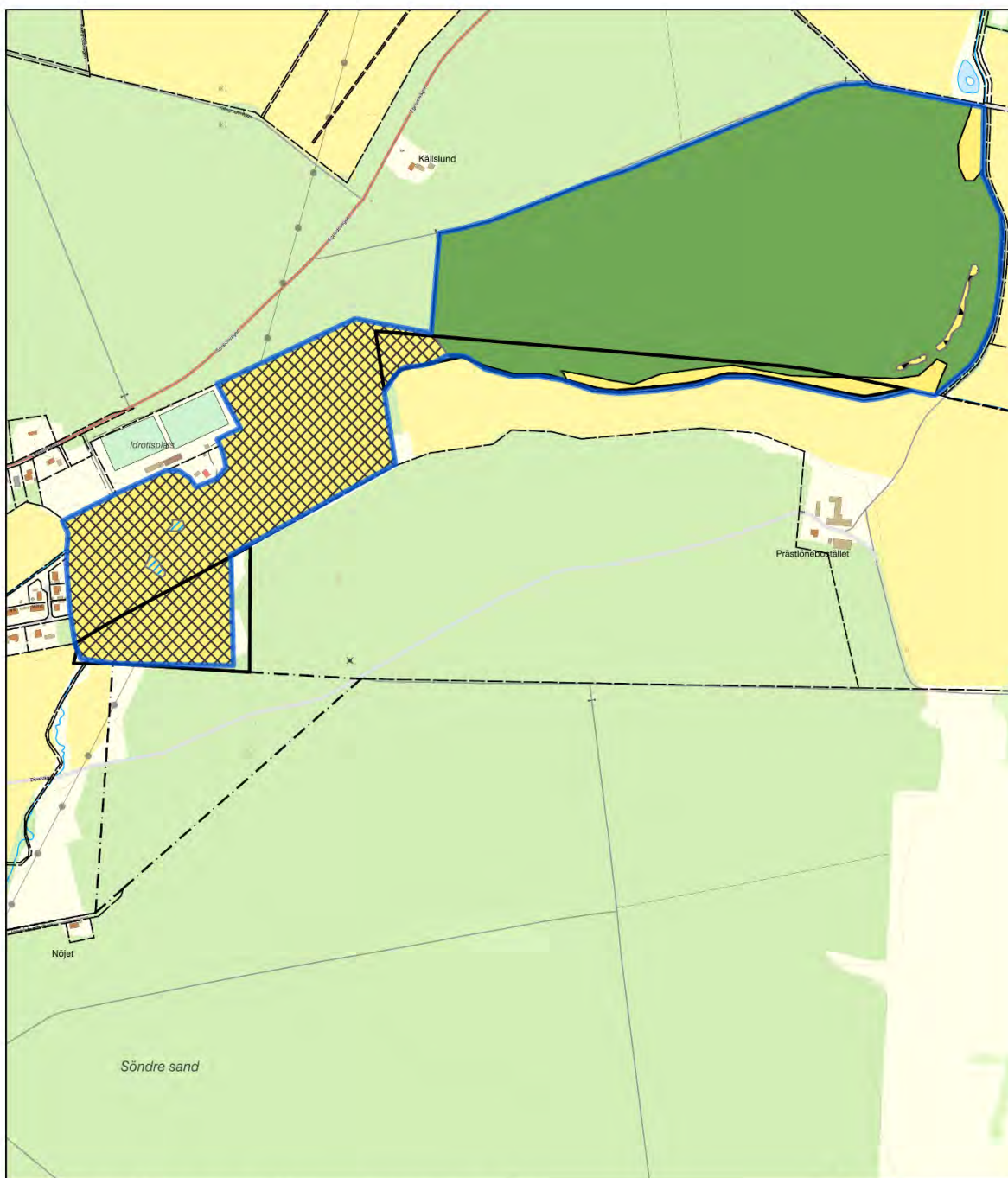
Länstyrelsen
Skåne

 Naturreservatets gräns

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Vittskövel sandmark
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-43349-2021 1290-272

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga B. Karta över Natura 2000-området Vittskövle driva i Kristianstads kommun

Reservatsgräns	6911 - Öppen kultiverad betesmark
6120 - Sandstäpp	9903 - Icke-natura skog, barrskog
6210 - Kalkgräsmarker	Natura 2000-gräns
6410 - Fuktängar	

0 100 200 300 Meter

Länsstyrelsen
Skåne

Illustrationskarta till beslut för
naturreseptat Vittskövle sandmark
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-43349-2021 1290-272

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga C. Skötselområdeskarta samt anläggningar inom
Naturreservatet Vittskövle sandmark, Kristianstads kommun

Länsstyrelsen
Skåne

Naturreservatets gräns	Förslag på stängselgenomgång
Informationsskylt	Skötselområde
P-plats	

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Vittskövle sandmark
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-43349-2021 1290-272

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane

Sammanställning av remissyttranden samt Länsstyrelsens bemötande

Kristianstad kommun: Har inga synpunkter på förslaget.

Sveriges geologiska undersökning (SGU): Avstår ifrån att yttra sig.

Skogsstyrelsen: Skogsstyrelsen har beretts möjlighet att yttra sig i rubricerat ärende. Vi ser positivt på att naturvärdena i området skyddas långsiktigt och tillstyrker att reservatet bildas enligt presenterat underlag. Vi ansvarar för frågor om skogsbruket och har till uppgift att verka för att landets skogar sköts på ett sådant sätt att de skogspolitiska målen nås. Vi är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och delar av miljöbalken gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under SVL.). Vidare ingår bland våra uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser.

E.ON Energidistribution AB: E.ON tillstyrker förslag till beslut om naturreservat under förutsättning att nedanstående yrkanden om ändringar i föreskrifter införs, i annat fall motsätter sig E.ON förslaget till beslut.

Yrkanden

E.ON noterar föreskrifterna A, B och C samt att det i undantag från föreskrifterna står att "Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt". Vilket vi tycker är bra. Dock hemställer E.ON att man byter ut ordet "underhåll" till "skogligt underhåll" då det förekommer helikoptertoppning, samt därutöver borttagning av enstaka, för ledningen, farliga träd utanför skogsgatan.

E.ON yrkar även på att det i undantagen från föreskrifter framgår att:

1. Tillåter motordrivna maskiner i, till och från ledningsstråket, även innefattande parkering av fordon.
2. Det ska framgå i föreskrifterna att förändring av elnätet får tillståndsprövas.
3. Toppning och beskärning utanför skogsgatan inte ska vara dispenspliktigt.
4. Att dispensförfarandet helt utgår för befintliga anläggningar.
5. Det dispens ska meddelas om träd som är farliga för elledning växt upp och behöver tas ned.
6. drönare är tillåtet vid ledning vid besiktning.

Bakgrund till yrkande

Inom det föreslagna naturreservatsområdets sydvästra del har E.ON en 130 kV regionnätluftledning samt en lågspänningskabel i mark för lokalnätet, se bifogad karta. Kraftledningen omfattas även av Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter, ELSÄK-FS 2008:1 samt ELSÄK-FS 2010:1. Starkströmsföreskrifterna reglerar bland annat ledningskonstruktion, höjd över mark, avstånd från ledning till byggnad, brännbart upplag, parkeringsplatser, tillfartsvägar med flera verksamheter. För luftledningens bibehållande måste vi kunna utföra kontroll och skötseln enligt ELSÄK-FS 2008:3 inklusive ändringar i ELSÄK-FS 2010:3.

Underhåll/Röjning och reparation

För att säkerställa ellagens krav på säkra, tillförlitliga och effektiva elleveranser (3 kap. 1 § ellagen) måste E.ONs underhåll av elledningar även fortsättningsvis kunna genomföras och bedrivas på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt. För våra anläggningar har vi rättigheter. För regionnätluftledning har vi ledningsrätt akt 1270- 882, som bland annat innefattar en skogsgata längst ledningen med en bredd av 39 meter, varav 19,5 meter på vardera sida om ledningens centrumlinje. E.ON har rätt att fälla för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar. Bestämmelserna i naturreservatsföreskrifterna får inte utgöra hinder för vårt framtida, planerade och regelbundna skogliga underhåll av ledningsgatan, vilket t.ex. omfattar röjning och fällning av farliga kantträd. E.ON måste kunna utföra ett normalt skogligt underhåll inom en skogsgata på 40 meter för 130 kV luftledningen. Underhållet kan ske genom helikoptertoppning samt att därutöver ta bort enstaka, för ledningen, farliga träd utanför skogsgatan.

Vid kabel- och linjefel eller andra typer av fel är det nödvändigt att få reparera ledningen. För att kunna utföra nödvändig drift och nödvändigt underhåll samt reparation av ledningarna är det en förutsättning att motordrivna maskiner kan framföras i samt till och från ledningsgatan och ledningsstråket. Detta innebär att schaktning/grävning måste få utföras där reparation och underhåll krävs.

Om det i naturskyddet ska ingå att kvarlämna fällda träd kan E.ON göra det under förutsättning att E.ON inte hålls ansvariga för skogsskyddet.

Med hänsyn till det ovan framförda är det viktigt att det tydligt framgår av föreskrifternas undantag att körning men även parkering får ske för underhåll av ledningarna. Det är bra att det framgår av föreskrifterna att naturreservatet inte ska utgöra hinder för underhåll/ombyggnad/reinvestering. 'Det bör dock vara tydligt att även akut felavhjälpning som oftast innebär att man måste gräva är lovligt, se mer nedan.

Samråd och dispens

Reparationsåtgärder på en kraftledning kan vara av akut karaktär. Avbrott kan innebära påtaglig påverkan på människors säkerhet och välbefinnande och måste

därför åtgärdas omedelbart. Enligt ellagen får dessutom elavbrott inte vara längre än 24 timmar. Vid sådana tillfällen är ett tillstånds- eller dispensförfarande inte lämpligt. Vid akuta åtgärder vill därför E.ON att det i beslutshandlingarna kompletteras med att samråd kan ske efter att arbetet inletts samt att dispensförfarandet helt ska utgå.

För planerade åtgärder på befintliga anläggningar anser E.ON att ett samråd med Länsstyrelsen enligt 12 kap 6§ MB tillsammans med eventuella försiktighetsåtgärder är ett lämpligt förfarande. Dispens från naturreservatets föreskrifter får enligt 7 kap 7, 26 §§ MB enbart ske om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med föreskriftens syfte. För att kunna uppnå god leveranssäkerhet av el måste E.ON utan undantag kunna utföra ovan nämnda underhållsåtgärder. Därför motsätter sig E.ON kravet på dispens för redan befintliga ledningar.

E.ON är av uppfattningen att toppning och beskärning utanför ledningsgatan fortsatt bör få ske, skulle något träd däremot växa sig för stort behöver E.ON kunna ta bort sådana träd för att kunna bibehålla el- och leveranssäkerheten i området. Det bör tydligt framgå i handlingarna att en sådan åtgärd ska kunna ges dispens.

Anslutningsplikt

Om det i framtiden blir aktuellt med förändring av elnätet och/eller nyanslutning inom eller i närheten av området, bör det framgå i reservatföreskrifterna att förändring av elnätet får tillståndsprövas. När en begäran om utökning av elnätet görs har E.ON anslutningsplikt och kan inte neka en anslutning till elnätet.

Allmänna upplysningar

Vägar/GC-banor

Med anledning av elsäkerheten ska nätägaren kontaktas om en förändring av marknivån under eller bredvid kraftledningarna skulle ske. Detta gäller även när anläggningar såsom vägar, gång och cykelbanor, etc ska anläggas.

Om vägar kommer att spärras av med exempelvis bommar måste E.ON få tillgång till nycklar eller koder så att passage för drift och underhåll av ledningen kan ske.

Avverkning

Enligt skötselplanen ska träd avverkas i närheten av våra kraftledningar. För arbete under och bredvid kraftledningar gäller särskilda bestämmelser och både Elsäkerhetsverket starkströmsföreskrifter och Arbetsmiljöverkets föreskrifter måste iakttas. Det är därför viktigt att kontakta E.ONs kundsupport i god tid innan arbete sker, tfn 0771-22 24 24.

Jakttorn/Vindskydd

Byggnader, fågeltorn eller liknande får inte utan ledningshavarens medgivande uppföras på närmare avstånd än 20 meter från ledningens yttersta faslina

Stängsel/Staket

Om viltstängsel ska monteras ska fastighetsägaren alltid kontakta E.ON inför uppförande i närheten av kraftledningarna. Detta för att få uppgifter om vilka särskilda skyddsåtgärder som eventuellt erfordras.

Övrigt

E.ON förutsätter att hänsyn tas till ovanstående synpunkter samt att vi i fortsättningen kan sköta om våra anläggningar enligt gällande föreskrifter och standarder.

Länsstyrelsens bemötande:

Vad gäller synpunkt på att ändra skrivningen i undantaget så att det bara ska omfatta "skogligt underhåll" anser Länsstyrelsen inte att det är relevant för detta reservat då det i princip inte förekommer några träd under ledningen inom berörd del. Den skogsgata som berör ledningen ligger utanför naturreservatet och kan inte undantas i detta beslut. Vad gäller synpunkt på att beslutshandlingarna ska kompletteras med att samråd ska kunna ske efter att arbetet inletts vid akuta åtgärder och att dispensförfarande ska utgå anser Länsstyrelsen att beslutet medger att akuta underhållsåtgärder kan utföras utan att reservatets förvaltare informeras i förhand. Undantaget medger att underhållsåtgärder får utföras utan tillstånd eller dispens från föreskrifterna.

1. *Det finns ingen föreskrift som reglerar motorfordonstrafik. Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) gäller.*
2. *Vid eventuellt behov av förändringar som inte kan betraktas som drift, underhåll eller ombyggnad inom gällande ledningsrätt eller vid utökning av elnät får E.ON ansöka om dispens från reservatsföreskrifterna. Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7§ miljöbalken lämna dispens om det finns särskilda skäl. Allmänna intressen utgör oftast särskilda skäl. Eftersom det dessutom är ett Natura 2000-område krävs det i så fall även ett samråd eller tillstånd enligt 7 kap 28a § miljöbalken.*
3. *Undantagen från föreskrifterna ger utrymme för åtgärder inom gällande ledningsrätt. Den del av den aktuella ledningen som går genom naturreservatet berör endast den västra delen av naturreservatet som utgörs av öppen betesmark med enstaka träd och berör således ingen "skogsgata".*
4. *Undantagen från föreskrifterna ger utrymme för åtgärder på befintliga anläggningar inom gällande ledningsrätt. Att förnya och reinvestera i ledningar och tillhörande anläggningar räknas som drift och underhåll. Om det blir aktuellt att uppföra nya anläggningar får man ansöka om dispens från reservatsföreskrifterna. Se även synpunkt under punkt 2 ovan.*
5. *Undantagen från föreskrifterna ger utrymme för underhållsåtgärder inom gällande ledningsrätt vilket även omfattar nedtagning av träd.*
6. *Det finns ingen reservatsföreskrift som reglerar detta. Transportstyrelsens bestämmelser gäller.*

Trafikverket: har inget att erinra.

Skanova (Telia Company) AB: har inget att erinra mot rubricerat förslag.

Lunds Botaniska föreningen (LBF): Lunds Botaniska Förening har tagit del av remisshandlingarna och vill härmed framföra nedanstående synpunkter. Dessa synpunkter tar i första hand fasta på de botaniska värdena i området som föreningen vill värna och utveckla. Det stora område öster om Vittskövle samhälle som omfattar Stora Drivan, tallskogarna mellan denna och Källslund samt betesmarkerna kring Vittskövleån är vi väl förtrogna med. Området är botaniskt mycket rikt och har omväxlande biotoper. Det är därför med stor glädje vi nu kan se att delar av detta skyddsvärda område nu kommer att avsättas som naturreservat.

Stora Drivan och sandmarkerna nordost om Vittskövle är en klassisk botanisk lokal som botanister besökt genom seklerna. Linné beskriver till exempel området från sin Skånska resa 1749 och Göran Wahlenberg besökte platsen under sin resa genom Skåne 1822. Området är därför även av stort kulturhistoriskt värde.

Rent generellt tycker föreningen att remissupplagan till skötselplan är välskriven och väl genomtänkt med realistiska och angelägna mål och åtgärder. Det är föreningens bestämda uppfattning att åtgärder som beskrivs i skötselplanen, till exempel anläggande av sandblottor för att gynna sandstäpp och restaurering av sanddrivan bland annat genom röjningar och beteshävd, kommer att gynna områdets värdefulla flora. Några smärre fel som troligen beror på felskrivning bör rättas till: i beskrivningen står fälttimotej vilket rimligen bör vara flentimotej (*Phleum phleoides*). Vidare står att backsmörblomma växer på betesmarken vilket är mycket osannolikt. Detta är en av de sällsyntaste växterna i Skåne som idag bara har några få aktuella lokaler i landskapet (felskrivning för knölsmörblomma?).

Det är inte bara florans och vegetationens i det nu föreslagna naturreservatet som är värdefull i området. Lunds Botaniska Förening ser det som väldigt angeläget att även resterande delar av Stora Drivan, med tallskogen västerut mot Källslund, samt hela den nuvarande betesmarken i framtiden får ett varaktigt skydd och en lämplig skötsel. Detta är särskilt viktigt då ett flertal av områdets rödlistade kärlväxter finns utanför de delar som ingår i det aktuella förslaget till reservatsbildning. I detta större område har närmare 20 rödlistade växter noterats under de senaste decennierna: stor sandlilja, flentimotej, sandtimotej, ask, taggkörvel, sminkrot, tofsäxing, backtimjan, hedblomster, ryl, sandnejlika, sommarfibbla, solvända, axveronika, månlåsbräken, jordtistel, kärrjohannesört, källgräs samt backsippa. Detta gör den aktuella reservatsbildningen angelägen, men även att det arbetas för en framtida utvidgning av det skyddade området

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen tackar för synpunkterna och ändrar felskrivningarna vad gäller artförekomster. Länsstyrelsen håller med om att det är angeläget att även resterande delar av sanddrivan får lämplig skötsel för att gynna rödlistade arter.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Om du vill överklaga Länsstyrelsens beslut ska du skriva till Regeringen, Miljödepartementet. Överklagandet ska dock skickas till skane@lansstyrelsen.se eller Länsstyrelsen Skåne, Miljöavdelningen, 205 15 MALMÖ.

Tid för överklagande

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den 3 juni 2022.

Om den som vill överklaga beslutet företräder det allmänna ska överklagandet dock ha kommit in tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Innehåll

Överklagandet ska vara skriftligt. I överklagandeskrivelsen ska ni ange:

- vilket beslut ni överklagar, beslutets datum och ärendenummer (diarienummer),
- på vilket sätt ni vill att beslutet ska ändras,
- er adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- eventuella handlingar eller annat som stödjer er mening.

Ytterligare upplysningar

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra kan ni ringa till Länsstyrelsen, telefon 010-224 10 00 (växel).